

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 5 (7)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

5

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Minojiddinov A.A. Meva-sabzavot tarmog‘i korxonalarini boshqarishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish yo‘llari	8
Mirzayev A.T., Dilnozaxon M. O‘zbekistonda turizm marketingi samaradorligini baholash va uni takomillashtirishning integratsiyalashgan mexanizmi.....	12
Shavkatov A.Sh. O‘zbekistonda kichik biznes rivojlanishining institutsional va makroiqtisodiy asoslari.....	16
Махамаджанов М.М. Инновационная трансформация банковского сектора Узбекистана: общесистемные тенденции и финансовые результаты.....	20
Sativaldiyeva G.X. IFRS 16 “Ijara” xalqaro standartiga muvofiq ijara hisobidagi o‘zgarishlar.....	24
Ismailov X.M. Aloqa korxonalari moliyaviy barqarorligini ta‘minlash metodologiyasini takomillashtirish masalalari.....	28
Yusubov I.I. Mintaqada iqtisodiyotni barqarorlashtirishda raqamli xizmatlarning rivojlanishi.....	32
Saidaxmedov N.X. Paxta-to‘qimachilik klasterlari faoiyatini shakllanishi va rivojlanishining zamonaviy nazariyalari.....	35
Istamqulov D.Q., Danyarova F.B. Milliy iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishni takomillashtirish yo‘llari.....	40
Aipova I.I. Resurs samaradorligini baholashning nazariy usullari va ko‘rsatkichlari.....	43
Mirzaraximova A.A. Tijorat banklari tomonidan aloqa sohasini moliyalashtirish samaradorligini oshirish yo‘llari.....	49
Xalmirzaev A.A. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanishda hududiy ixtisoslashuvning ahamiyati va iqtisodiy samaradorligi.....	53
Sidikov Z.A. Sirdaryo viloyatida sanoatlashtirish jarayonining hududiy ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishga ta‘siri.....	59
Usmanova N.Y. Raqamli iqtisodiyotda menejment qarorlarini qabul qilishda innovatsion texnologiyalarning roli.....	63
Ergashev R.X., Rajabaliyeva I.A. Transport-logistika infratuzilmasini raqamli texnologiyalar asosida rivojlantirish va uning samaradorligini oshirish.....	67
Raximova D.S. Barqaror restoran amaliyotlari: oziq-ovqat chiqindilarini kamaytirish va qayta ishlashning innovatsion yondashuvlari.....	70
Narzullayeva X.A. Investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishning xalqaro tajribalari.....	76
Muxitdinov Sh.Z. Kichik agrobiznes subyektlarida mahsulotlar eksportini rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar.....	84
No‘monov O.O‘. Agrotadbirkorlik subyektlarining eksport salohiyatiga ta‘sir etuvchi makroiqtisodiy va mikroiqtisodiy omillarni kompleks baholash.....	88
Yeshimbetov U.X. O‘zbekistonda qishloq xo‘jaligini barqaror rivojlantirishda tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish.....	92
Raximova K.N. Tadbirkorlik sharoitida yashil biznesni tashkil etish va rivojlantirishining o‘ziga xos xususiyatlari	97
Хошимов П.З., Тўрахожайев Х.Х. Ислоний банкларнинг ишлаш тамойиллари ва ислон молия тизимининг Ўзбекистон иқтисодиётига таъбиқи.....	100
Sattarov R.A. An integrated methodological framework for evaluating and forecasting interregional economic cooperation: an input-output approach (evidence from Uzbekistan).....	107
Farmanov J.Z. Mintaqada asalarichilik ekotizimining tamoyillari va ekologik-geografik xususiyatlarini takomillashtirish	111
Qurbonov A.B. Janubiy iqtisodiy rayonda qishloq xo‘jaligi orxonlarining tarkibiy o‘zgarishi va agrar kooperatsiyani rivojlantirish yo‘nalishlari.....	114
Тоштемуров Т.Т. Ўзбекистонда кичик тадбиркорлик субъектлари фаолиятини кенгайтиришда солиқ механизмларида фойдаланиш масалалари.....	119
Arziyev M.A. O‘zbekiston iqtisodiyotini transformatsiyalash sharoitida oilaviy tadbirkorlikni rivjlantirishning ustuvor yo‘nalishlari.....	122
Maxkamova S.Sh. Ekologik innovatsiyalar orqali yerni oqilona boshqarishning tashkiliy va iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	127
Olimova N.X. Yashil moliyalashtirishning rivojlanish tendensiyalari hamda hozirgi amaliyoti: milliy kontekst	137
Zaylobitdinova H.X. Davlat oliy ta‘lim muassasalarining tijorat faoliyatini samarali boshqarish strategiyalari.....	141
Komilov A.I. Evolution of the catering industry in the context of digital technologies.....	145

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Sotvoldiyev N.N. Mamlakatimizda yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda mehnat bozoriga ta'sir etuvchi omillar.....	149
O'rinov A.A. Sanoat tarmoqlarining investitsion imkoniyatlarini barqarorlik indikatorlari asosida boshqarish mexanizmlari.....	154
Ahmadaliyeva R.A. O'zbekistonda xufyona iqtisodiyotga qarshi kurashish samaradorligi.....	158
Uzganbayeva D.T., Alimova Sh.F. The role of investment strategies in transforming small business entities into large corporate structures.....	162
Goziyev M.Sh., Abdufattoyeva M. Sun'iy intellekt asosida iqtisodiy qarorlar qabul qilish samaradorligini oshirish.....	167
Qobilov H., Uzganbayeva D.T. O'zbekiston iqtisodiyotida xususiy tadbirkorlikning ro'li: so'nggi yillardagi islohotlar sharoitida iqtisodiy o'sish va bandlikka qo'shayotgan hissi.....	170
Sotiboldiyeva R., Uzganbayeva D.T. O'zbekistonda xotin-qizlar tadbirkorligini rivojlantirishda moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining ahamiyati.....	174
Маматкулов З.Ш. Хизмат кўрсатиш фаолиятининг шакллантириш ва бошқаришда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланишнинг инновацион йўналишлари.....	179
Shamsiddinov P., Uzganbayeva D.T. Iqtisodiyotning raqamlashtirishning afzaliklari va uning oqibatlari.....	185
Qosimov A.S. Jizzax viloyati mahallalarining qayta nomlanishi va demografik jarayonlar va iqtisodiy samaradorlik ko'rsatkichlari.....	189
Qodirov A., Tulaganov E.J., Berdimurodov U.S. Inson kapitalini kapitalizatsiya qilish va samaradorligini oshirish.....	192
Saidkarimova M.I., Sobirov O.A. Sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish yo'llari.....	199
Saidova M.J. Sanoat transformatsiyasi sharoitida kichik biznes va tadbirkorlikning o'rni (Andijon viloyati misolida)	203
Юсупов А.С., Пардаев Х.Ф. Динамическое управление международным портфелем акций: механизмы ребалансировки и преимущества глобальной диверсификации в условиях волатильности валютных рынков.....	206
Burxonov J.X., Soliyev I.I. Mehnat bozorini tartibga solishda innovatsion yondashuvlarning xorij tajribasi tahlili.....	213
Xaitbaev J.O. Mintaqa iqtisodiyotini barqarorligini ta'minlashda suv resurslaridan foydalanishning ko'p omilli ekonometrik modellari.....	217
Saidov U.S. Kichik tadbirkorlik subyektlarida ekologik innovatsiyalarni rag'batlantirishning moliyaviy yo'nalishlari.....	221
Nurmaxanmadov N.B. Iqtisodiyotning ekologiyaga ta'sir moyilligining oshib borishi muammosi.....	224
Xudayberdiyev K. Davlat xaridlarida elektron platformalar faoliyatini optimallashtirishda sun'iy intellektga asoslangan moderatsiya mexanizmlarining roli.....	230
Xolxo'jayev E.G'. Davlat xaridini tashkil etishda elektron savdolardan foydalanish samaradorligi hamda imkoniyatlari tahlili.	234
Rustamova F.A. Qishloq joylarda tadbirkorlik subyektlarining iqtisodiy samaradorligini baholash va uni oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlari.....	238
Ikromov A. Iqtisodiy jarayonlarni ekonometrik modellashtirishda integro-differensial tenglamalarning o'rni va ularni tadqiq etish.....	241
Sarimsakov B.R., Usmonov J.Q. Xorijiy mamlakatlarda inson kapitalidan qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida samarali foydalanish tajribalari.....	245
Maraimov I.R. O'zbekistonda kambag'allikni kamaytirish va aholi turmush farovonligini oshirish.....	251
Yusupov Sh.B. Xorazm viloyatida sanoat korxonalarining iqtisodiy samaradorligini baholash va oshirish yo'llari: 2020–2025 yillar tahlili va 2030 yilga prognoz.....	256
Chintemirova D.Sh. Hududlar kesimida kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatining rivojlanish tendensiyalari.....	260
Xusanova Z.R. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning samaradorlik ko'rsatkichlari va unga ta'sir ko'rsatuvchi omillar.....	265
Tajiboyev S.O., Gulimboyev S.I. Moliyaviy siyosatning investitsiya muhitiga ta'siri.....	270
Tajiboyev S.O. G'aznachilikda to'lovlarni amalga oshirish.....	275
Xaydarov M., Baxtiyorov I. Innovatsion iqtisodiyot g'oyalari va ularni oliy ta'lim tizimi orqali qo'llashning nazariy asoslari.....	279
Ким Т.В., «Зарубежный опыт развития циркулярной экономики и её роль в формировании ресурсосберегающей модели экономического развития».....	286

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Saydullayeva R.U. Analysis of financial efficiency and profitability in the green economy: the role of IAS and IFRS standards.....	292
Galatov A.A., Karimova G.A. O‘zbekistonda Islomiy moliyaviy xizmatlar ko‘rsatuvchi nobank tashkilotlar faoliyati va strategik boshqaruv tizimining tahlili.....	296
Tursunov F.U. Oliy ta’lim sifati monitoringini takomillashtirish mexanizmlarini rivojlantirishning zamonaviy yondashuvlari... ..	300
Yakhshiboev R.E. Retrieval-augmented generative AI for smart learning content.....	303
Ergashev S.A. Sanoat korxonalarini barqaror rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish: ilmiy-nazariy va amaliy asoslar.....	307
Абдуллаева Р.Ғ., Тажибаева Н.Ф. Ўзбекистон иқтисодиётида инвестицияларнинг устувор йўналишлари ва ривожланиш истиқболлари.....	311
Sayfullayev J. Why organizations struggle to implement green management practices: key barriers and practical solutions.....	316
Sirojiddinov K.I. Korxonaning raqobatbardoshligini baholash usullari.....	319
Ibraximov X.S. Mintaqalarda tadbirkorlik muhitini shakllantirishda kichik biznesni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘rni va mexanizmlari.....	324
Tajibayev K.Q. Farg‘ona vodiysida kichik biznes sub’ektlari raqobatbardoshligini oshirishning metodologik asoslari.....	328
Abdulxakimov Z.T. Barqaror rivojlanish evolyusiyasi va tarkibiy qismlari masalalari.....	332
Pazilidinov M.M. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishda xorijiy mamlakatlarning raqamlashtirish tajribasi.....	337
Жураева М.З., Ахмедов Р.М. Экосистема применения системного подхода в менеджменте транспортной инфраструктуры.....	341
Ахмедов Р.М. Основные требования к разработке системного подхода в менеджменте дорожного хозяйства Республики Узбекистан.....	348
Mamasiddiqova F.X. Qishloq xo‘jaligida mahallalar ixtisosligi: nazariy asoslar, regional tahlil va rivojlantirish istiqbollari.....	353
To‘rayev A.A. Mehnat bozorini texnologik transformatsiyalash sharoitida ishchi kuchi raqobatbardoshligini oshirish mexanizmlari.	358
Солиев И.И. Концептуальные основы институциональной автономии вузов в условиях модернизации системы образования Узбекистана.....	362
Xasanov S.Q. Sanoat korxonalarini rivojlantirishda modernizatsiya va klaster yondashuvining o‘rni.....	365
Murodov A. Aholining real pul daromadlarini va xarid qobiliyatini oshirishning nazariy asoslari.....	369
Карабаев Р.З. Искусственный интеллект в цифровой экономике Узбекистана.....	374
Rasulova Sh.A. Bozor iqtisodiyotida monopoliyaning mohiyati, shakllari va uning O‘zbekiston iqtisodiyotiga ta’siri.....	378
Salimov A.F., Rasulova Sh.A. Bozor muvozanati va unga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar.....	381
Sattarova G.X. O‘zbekiston logistika bozorida yuk tashish xavflarini sug‘urta orqali kamaytirishning iqtisodiy samaradorligi.....	385
Муродхўжаева Ф.М. Маҳаллий саноатни шакллантиришда кластер ёндашуви ва 2030 йилгача трансформациянинг прогноз параметрлари (Наманган вилояти мисолида).....	389
Yoqubjonov R.R. Kichik biznes mahsulotlari raqobatbardoshligini oshirishda innovatsion yondashuvlar.....	396
Nasritdinov B.X. Risklarni integral baholash kichik biznesda moslashuvchan boshqaruv tizimi asbobi sifatida	400
Abdurazzoqov H.A. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonining hozirgi holati va tendentsiyalari.....	406
Turgunov M.M., Soliyev I.I. Milliy innovatsion tizim samaradorligini oshirishning strategik yo‘nalishlari.....	411
Kuzimuratova D.M. O‘zbekiston Respublikasida tijorat banklarining investitsiya faoliyatini rivojlantirish va takomillashtirish.....	414
Soyibjonov I.S. Kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarini yashil iqtisodiyot tamoyillari asosida rivojlantirish.....	419
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	423
Odinayev G‘.J. Nogironligi bo‘lgan aholi qatlamini strategik sohalarda band qilish loyihalari.....	427
Abduvahobov V.B. Jinoiy daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashishning global standartlari va O‘zbekiston tajribasi: kompleks tahlil.....	430
Қўзиева Н.Н. Билвосита солиқларнинг шаклланиши ва ривожланиб бориши.....	435

MEVA-SABZAVOT TARMOG‘I KORXONALARINI BOSHQARISHDA TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMLARNI TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИХ МЕХАНИЗМОВ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯМИ ПЛОДООВОЩНОЙ ОТРАСЛИ

IMPROVING THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISMS OF MANAGING FRUIT AND VEGETABLE ENTERPRISES

Minojidinov Abdulvosid Abdubannob o‘g‘li

Farg‘ona davlat universiteti mustaqil tadqiqotchisi iqtisodiyot fakulteti, FarDU

Annotatsiya

Maqolada meva-sabzavot korxonalarini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqotda ishlab chiqarish va eksport ko‘rsatkichlarining o‘sishi hamda qayta ishlash darajasining pastligi asosiy muammo sifatida ko‘rsatib o‘tilgan. Natijada tarmoq samaradorligini oshirish uchun qayta ishlashni rivojlantirish, logistika infratuzilmasini yaxshilash va zamonaviy boshqaruv usullarini joriy etish bo‘yicha takliflar berilgan.

Kalit so‘zlar: meva-sabzavot, boshqaruv, qayta ishlash, eksport, logistika, samaradorlik.

В статье рассматриваются вопросы совершенствования организационно-экономических механизмов управления предприятиями плодоовощной отрасли. Проанализированы тенденции роста производства и экспорта, а также выявлена проблема низкого уровня переработки продукции. В результате предложены меры по повышению эффективности отрасли за счёт развития переработки, улучшения логистической инфраструктуры и внедрения современных методов управления.

Ключевые слова: плодоовощная продукция, управление, переработка, экспорт, логистика, эффективность.

This article examines the improvement of organizational and economic management mechanisms in fruit and vegetable enterprises. It analyzes the growth trends in production and exports and identifies the low level of processing as a key issue. As a result, measures are proposed to enhance sector efficiency through developing processing capacities, improving logistics infrastructure, and implementing modern management approaches.

Keywords: fruit and vegetable products, management, processing, export, logistics, efficiency.

Bugungi kunda agrar sohada, xususan, meva-sabzavot yetishtirish va qayta ishlash tarmoqlarida samarali boshqaruv tizimini shakllantirish dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Globalizatsiya jarayonlari, bozor munosabatlarining chuqurlashuvi hamda raqobat muhitining kuchayishi korxonalardan zamonaviy boshqaruv yondashuvlarini talab etmoqda. Meva-sabzavot korxonalari faoliyatining samaradorligi ko‘p jihatdan tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarning to‘g‘ri shakllantirilganligiga bog‘liq. Shu sababli ushbu maqolaning maqsadi meva-sabzavot korxonalarini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish yo‘llarini ilmiy asosda tahlil qilishdan iborat.

Statistik ma’lumotlarga ko‘ra, 2024-yilda mamlakatda meva-sabzavot mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi 25 mln tonnadan oshgan bo‘lib, eksport hajmi 2,5 mlrd AQSh dollariga yaqinlashgan. Bu esa sohada samarali boshqaruv mexanizmlarini joriy etish zaruratini yanada kuchaytiradi.

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 5-son 2026 yil

Tadqiqot jarayonida meva-sabzavot korxonalarining amaldagi boshqaruv tizimi, ishlab chiqarish samaradorligi hamda tashkiliy tuzilmasi o‘rganildi. Shuningdek, xorijiy tajriba va ilg‘or boshqaruv modellari tahlil qilindi.

Meva-sabzavot mahsulotlari ishlab chiqarish hajmi yildan-yilga barqaror o‘shish tendensiyasiga ega. Bu, o‘z navbatida, agrar sohada resurslardan samarali foydalanish, yer unumdorligining oshishi hamda davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlash choralarining natijasi sifatida baholanishi mumkin. Biroq ishlab chiqarish hajmining ortib borishiga qaramay, qayta ishlash darajasining nisbatan pastligi tarmoqda qo‘shilgan qiymat yaratish imkoniyatlaridan to‘liq foydalanilmayotganini ko‘rsatadi (1-jadval).

1-jadval

O‘zbekistonda meva-sabzavot mahsulotlari ishlab chiqarish va eksport ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkichlar	2022-yil	2023-yil	2024-yil
Ishlab chiqarish (mln tonna)	22.3	23.8	25.1
Eksport (mlrd dollar)	1.9	2.2	2.5
Qayta ishlash ulushi (%)	18	21	24

Qayta ishlash darajasining pastligi natijasida xomashyo ko‘rinishidagi mahsulotlar ulushi yuqori bo‘lib qolmoqda, bu esa eksport daromadlarining cheklanishiga olib keladi. Shu bilan birga, qayta ishlash infratuzilmasining yetarli darajada rivojlanmaganligi mahsulotlarning saqlanish muddati qisqarishiga, logistika jarayonlarida yo‘qotishlar ortishiga va narxlarning mavsumiy tebranishiga sabab bo‘ladi. Mazkur holat tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni chuqur takomillashtirish zaruratini yuzaga keltiradi. Xususan, qayta ishlash korxonalarini modernizatsiya qilish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, investitsiya oqimini kengaytirish hamda ishlab chiqarish–qayta ishlash–realizatsiya zanjiri o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, samarali boshqaruv tizimini yo‘lga qo‘yish orqali resurslardan foydalanish darajasini oshirish va yuqori qo‘shilgan qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirish imkoniyati yaratiladi.

2-jadval

Meva-sabzavot korxonalarida asosiy muammolar va ularning ta’siri

Muammolar	Ta’sir darajasi	Natijasi
Logistika tizimining rivojlanmaganligi	Yuqori	Mahsulot yo‘qotilishi oshadi
Innovatsiyalar yetishmasligi	O‘rta	Raqobatbardoshlik pasayadi
Marketing sustligi	Yuqori	Eksport imkoniyatlari cheklanadi
Moliyalashtirish muammolari	O‘rta	Investitsiya hajmi kamayadi

Tahlillar natijasida aniqlangan ushbu yo‘nalishlar meva-sabzavot korxonalarida mavjud tizimli muammolarni kompleks yondashuv asosida hal etish zarurligini ko‘rsatadi (2-jadval).

Birinchidan, ishlab chiqarish hajmining ortib borayotgani ijobiy ko‘rsatkich bo‘lsa-da, samaradorlikning yetarli darajada emasligi resurslardan foydalanish darajasi pastligini anglatadi. Bu holat ishlab chiqarish xarajatlarining yuqoriligi, texnologik jarayonlarning eskirganligi hamda mehnat unumdorligining yetarli darajada emasligi bilan izohlanadi. Natijada, ishlab chiqarilgan mahsulot hajmi oshganiga qaramay, iqtisodiy samaradorlik kutilgan darajada yuqori bo‘lmayapti.

Ikkinchidan, eksport salohiyatining mavjudligi ushbu tarmoqning katta imkoniyatlarga ega ekanligini ko‘rsatadi. Biroq marketing strategiyalarining sust rivojlanganligi va logistika tizimidagi kamchiliklar mahsulotlarni tashqi bozorlarga samarali yetkazib berishni cheklamoqda. Ayniqsa, bozorlarni chuqur tahlil qilish, brend yaratish, mahsulotni standartlash va sertifikatlash kabi yo‘nalishlarda muammolar mavjudligi eksport hajmining to‘liq oshishiga to‘sqinlik qilmoqda.

Uchinchidan, innovatsion boshqaruv usullarining yetarli darajada joriy etilmaganligi korxonalar faoliyatining zamonaviy talablar asosida tashkil etilmayotganini ko‘rsatadi. Raqamli texnologiyalar, avtomatlashtirilgan boshqaruv tizimlari va ma’lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish mexanizmlarining sust qo‘llanilishi boshqaruv samaradorligini pasaytiradi. Bu esa raqobatbardoshlikning kamayishiga olib keladi.

Shu bois, ushbu muammolarni bartaraf etish uchun ishlab chiqarishda resurs tejovchi texnologiyalarni joriy etish, marketing va logistika tizimlarini modernizatsiya qilish hamda innovatsion boshqaruv yondashuvlarini keng tatbiq etish zarur hisoblanadi. Ushbu rasmda mexanizm meva-sabzavot korxonalarini boshqarishda kompleks yondashuvni aks ettiradi va barcha jarayonlarni yagona tizimga birlashtirishga qaratilgan.

Birinchi bosqichda resurslardan samarali foydalanish muhim ahamiyatga ega bo‘lib, yer, mehnat va kapitalning optimal taqsimlanishi ishlab chiqarish samaradorligini belgilaydi. Keyingi bosqichda zamonaviy agroteknologiyalarni joriy etish orqali hosildorlikni oshirish va xarajatlarni kamaytirish imkoniyati yaratiladi.

Mexanizmning asosiy elementi sifatida klaster tizimi xizmat qiladi. U ishlab chiqaruvchilar, qayta ishlovchilar va logistika subyektlarini yagona zanjirga birlashtirib, o‘zaro hamkorlikni kuchaytiradi. Bu esa mahsulotni yetishtirishdan tortib, uni iste’molchiga yetkazishgacha bo‘lgan jarayonni samarali boshqarish imkonini beradi. Qayta ishlash bosqichi qo‘shilgan qiymat yaratishda muhim rol o‘ynaydi. Aynan shu bosqichda mahsulot sifati oshadi, saqlash muddati uzayadi va eksport imkoniyatlari kengayadi. Shu bilan birga, raqamli boshqaruv tizimlarini joriy etish orqali korxona faoliyatining shaffofligi va boshqaruv samaradorligi ta’minlanadi.

Marketing va logistika tizimlari esa mahsulotni bozorda muvaffaqiyatli realizatsiya qilishda hal qiluvchi omil hisoblanadi. Bozor talabini o‘rganish, eksport strategiyalarini ishlab chiqish va samarali transport tizimini yo‘lga qo‘yish orqali korxonalar o‘z raqobatbardoshligini oshiradi.

Natijada ushbu mexanizmni amaliyotga joriy etish ishlab chiqarish samaradorligini oshirish, eksport hajmini kengaytirish va korxonalarning moliyaviy barqarorligini ta’minlashga xizmat qiladi.

Natijalar shuni ko‘rsatadiki, meva-sabzavot korxonalarida klaster tizimini rivojlantirish tarmoq samaradorligini oshirishning eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Klaster yondashuvi ishlab chiqarish, qayta ishlash va realizatsiya jarayonlarini o‘zaro uzviy bog‘lab, yagona integratsiyalashgan tizimni shakllantiradi. Buning natijasida resurslardan samarali foydalanish, mahsulot tannarxini pasaytirish hamda qo‘shilgan qiymat zanjirini kengaytirish imkoniyati yaratiladi. Shu bilan birga, klaster doirasida ishlab chiqaruvchilar, qayta ishlovchilar va eksportyorlar o‘rtasidagi hamkorlik mustahkamlanadi, bu esa bozor talablariga tezkor moslashish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish ham boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshiradi. Xususan, zamonaviy axborot tizimlari va raqamli platformalar orqali ishlab chiqarish jarayonlarini monitoring qilish, resurslar harakatini nazorat qilish va tezkor boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkoniyati kengayadi. Natijada xarajatlarni o‘rtacha 15–20 foizga kamaytirish, logistika jarayonlarini optimallashtirish hamda bozor tahlilini tez va aniq amalga oshirish mumkin bo‘ladi. Bu esa korxonalarining ichki va tashqi bozorlardagi raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi.

Xorijiy tajriba ham ushbu yo‘nalishning samaradorligini tasdiqlaydi. Jumladan, Turkiya va Niderlandiya davlatlarida meva-sabzavot tarmog‘ida klaster tizimi, innovatsion boshqaruv va davlat qo‘llab-quvvatlovi o‘zaro uyg‘unlashgan holda qo‘llanilib, yuqori iqtisodiy natijalarga erishilgan. Ushbu mamlakatlarda logistika infratuzilmasining rivojlanganligi, eksportga yo‘naltirilgan strategiyalar hamda zamonaviy texnologiyalarning keng qo‘llanilishi korxonalar samaradorligini sezilarli darajada oshirgan. Shu bois, mazkur ilg‘or tajribalarni milliy sharoitga moslashtirgan holda joriy etish meva-sabzavot korxonalarining barqaror rivojlanishini ta‘minlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Meva-sabzavot korxonalarini samarali boshqarish uchun integratsiyalashgan yondashuv zarur. Xususan, klaster tizimi ishlab chiqarishdan tortib realizatsiyagacha bo‘lgan jarayonlarni yagona tizimga birlashtirish imkonini beradi.

Raqamlashtirish jarayonlari korxonalarda shaffoflikni ta‘minlaydi, xarajatlarni kamaytiradi va samaradorlikni oshiradi. Xorijiy tajribada, ayniqsa rivojlangan davlatlarda, meva-sabzavot tarmog‘ida innovatsion boshqaruv usullari keng qo‘llanilmoqda. Shuningdek, marketing faoliyatini kuchaytirish orqali korxonalar ichki va tashqi bozorlarda o‘z raqobatbardoshligini oshirishi mumkin. Bu esa milliy iqtisodiyot rivojiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Xulosa qilib aytganda, meva-sabzavot korxonalarini boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish ularning samaradorligini oshirishda muhim omil hisoblanadi. Taklif etilgan chora-tadbirlarni amalga oshirish orqali korxonalarda ishlab chiqarish hajmini oshirish, eksport salohiyatini kengaytirish va raqobatbardoshlikni mustahkamlash mumkin. Kelgusida ushbu yo‘nalishda chuqur ilmiy tadqiqotlar olib borish va innovatsion yondashuvlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mukhitdinova U.S. Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida meva-sabzavot bozorini rivojlantirish yo‘nalishlari. Fan doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya- T.:2010. -p. 36.
2. Миножидинов, А. (2024). Мева-сабзавот корхоналари фаолиятини бошқариш стратегиясини такомиллаштириш. Развитие и инновации в науке, 3(12), 10-14.
3. Тешабаева, О. Н. (2026, February). Механизмы обеспечения устойчивого развития агропромышленного комплекса через цифровизацию сельского хозяйства. In International Online Multidisciplinary Conference (pp. 594-598).
4. Миножидинов А. (2024). Мева-сабзавот корхоналари рақобатбардошлиги ва хизматлар сифатини бошқариш жараёнига омиллар таъсирини баҳолаш. Инновационные исследования в науке, 3(12), 10-14.
5. Тешабаева, О. Н., & Жамолитдинова, М. Д. (2026, February). экономические основы и стратегические приоритеты модернизации агропромышленного комплекса Узбекистана. In International Online Multidisciplinary Conference (pp. 598-602).